

В. С. Романов
Магістр, менеджер агротехнологій компанії «Техноторг-Дом»
О. М. Волянський
Головний агроном ДП ДГ «Покровське» СГІ-НЦНС
В. І. Зорунько
Канд. с. – г. наук, доцент

ДИНАМІКА ПОСІВНИХ ЯКОСТЕЙ НАСІННЯ ТРИТИКАЛЕ В ПЕРІОД ЙОГО ФОРМУВАННЯ ТА ПІСЛЯЗБИРАЛЬНОГО ЗБЕРІГАННЯ

Оцінку енергії проростання та лабораторної схожості зібраного насіння по різних варіантах дослід у динаміці його зберігання нас спонукало те, що за першим аналізом після збирання насіння (15. 07.20 р.) посівні його якості не відповідали вимогам Державного стандарту України (ДСТУ 2240-93) на посівні і сортові якості насіння тритикале. За вимогами цього стандарту гранична норма, що до схожості насіння для категорій ОН (оригінальне насіння) – Добазове насіння, ЕН (елітне насіння – Базове насіння, РН₁₋₃ (репродукційне насіння) – м. б . Сертифіковане насіння, - становить 90%. Насіння зібране з різних варіантів дослід за показником – «схожість», не досягало цього рівня (табл. 1).

Передумовою може бути те, що насіння озимого тритикале не закінчило період післязбирального дозрівання, як екологічного пристосування до умов вирощування, направлено на збереження виду. Цей процес складних біохімічних перетворень не закінчується з наступом фази твердої стиглості, а продовжується і в період післязбирального зберігання, хоча хімізм цього процесу у літературі повністю ще не розкрито.

Однією з причин є те, що в насінні є речовини, які призупиняють його «небажане» проростання (так звані інгібітори росту). В процесі післязбирального дозрівання вони руйнуються. Після чого проростання становиться можливим. Іншою причиною є те, що оболонка тритикального насіння у цей час обмежує доступ води та кисню до зародка, і це затримує проростання .

Таблиця 1 - Динаміка показників посівної якості насіння сорту тритикале універсального типу Візерунок після вирощування за різною густотою стояння рослин, 2020 рік.

Норма висіву		15.07.*		15.08*		05.09*	
млн.. шт../га.	Прод. стебел шт.../кв. м.	Енергія пророс- тання	Лабора- торна схожість	Енергія пророс- тання	Лабора- торна схожість	Енергія пророс- тання	Лабора- торна схожість
2,0	369	60,75	61,25	78,75	82,73	88,81	90,37
3,1	426	65,00	65,25	79,93	84,01	89,07	91,93
4,1	483	62,75	65,00	79,19	83,93	90,03	92,18
5,2	567	81,25	84,25	84,21	87,45	91,74	94,01
6,2	615	84,31	86,73	85,97	87,99	90,33	93,17
7,2	621	86,25	88,00	87,52	89,33	90,41	93,11

- дата закладки насіння на визначення

Таким чином ми вважаємо, що на час проведення першого аналізу (15 липня 2020 року) насіння має занижені показники, щодо лабораторної схожості, які не відповідають вимогам стандарту. Причиною є наявність періоду післязбирального дозрівання. Але це у нашому випадку не є наслідком фізіологічної нестигlosti насіння. Це є спадкова властивість сорту та екологічна необхідність, яка відпрацьована у процесі еволюції культури. Спонукає це явище можуть різні внутрішні причини. При цьому не можна виключати і фізіологічні причини, як приватне явище загального біологічного процесу.

Про те, що у гібридній синтетичній культурі тритикале цей період не закінчився повністю і через місяць зберігання свідчать результати повторного аналізу (табл.1). Але тут потрібно звернути увагу і на те, що більшість насіння знаходиться у стані спокою після свого формування у розріджених посівах. У цих варіантах був більш повільнішим характер проходження міжфазних періодів

вегетації. Тому і період післязбирального дозрівання більш тривалий, особливо що стосується насіння з колосся друго-третього порядку формування.

І тільки після двомісячного зберігання насіння сорту тритикале Візерунок урожаю 2020 року незалежно від варіанту дослідження досягає рівня стандарту за показником схожості (табл.1). А за проміжним показником – енергією проростання щупле насіння у варіантах 2,0 – 3,1 млн. шт./га не досягає рівня вимог стандарту і на цей час.

Все це потрібно враховувати виробникам, особливо у насінницьких господарствах, де можливо використання зменшеної норми висіву для скорішого розмноження дефіцитного насіння.

Період післязбирального досягання потрібен насінню. Як би його не було, то в умовах наявності туманів і дощів у період формування воно проростало б на материнській рослині, або у мішках при зберіганні у вологому приміщенні. Селекційна робота останнім часом направлена на скорочення цього періоду. Але впровадження у виробництво сортів з коротким періодом спокою насіння призвів до того, що насіння таких сортів тритикале проростало в полі, особливо, що стосується Лісостепу та Полісся. А це є вкрай небажаним.

З іншої сторони, потрібен пошук ефективних методів, окрім часу, ліквідації довготривалого періоду післязбирального дозрівання насіння. Бо він викликає ряд господарських труднощів при вирощуванні культури. Це низька польова схожість при використанні ранніх строків посіву, необхідність мати в наявності перехідні фонди насіння і таке інше.